

MEDOBČINSKA SPLOŠNA KNJIŽNICA ŽALEC

Nataša Koren

**STORITVE MEDOBČINSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE ŽALEC ZA
VAROVANKE MATERINSKEGA DOMA MOZIRJE - ŽALEC**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Žalec, 2022

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Nataša KOREN

Naslov pisne naloge: Storitve Medobčinske splošne knjižnice Žalec za varovanje Materinskega doma Mozirje - Žalec

Kraj: Žalec

Leto: 2022

Št. strani: 27

Št. slik: 0

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 3

Št. strani prilog: 3

Št. referenc: 41

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v Medobčinski splošni knjižnici Žalec.

Mentorica v času strokovnega usposabljanja: Karmen Kreže

UDK: 024(497.431Žalec):364.4-055.5/.7(497.431Žalec)(043)

Ključne besede: splošne knjižnice, materinski domovi, knjižnične storitve, uporabniki, ranljive skupine

Izvleček:

Splošne knjižnice imajo poleg osnovnih nalog, ki so predpisane z zakonodajo, tudi pomembno družbeno vlogo za prebivalce lokalnega okolja. V današnjem svetu, ki se nenehno spreminja in zahteva prilagoditve, je ravno knjižnica prostor, ki zagotavlja možnosti in priložnosti, da smo v koraku s časom, razvojem in napredkom. Na drugi strani nam knjižnica ponuja odmik od vsakdanjih obveznosti in skrbi. Omogoča nam sprostitev, druženje, širjenje socialne mreže, skratka kakovostno preživljanje prostega časa, kar je izjemnega pomena predvsem za ranljive ciljne skupine ljudi. Tega se zaveda tudi Medobčinska splošna knjižnica Žalec, ki je že pred leti začela izvajati dejavnosti za uporabnike z omejenim dostopom. Vizija knjižnice je, da razširi in nadgradi ponudbo tudi za druge ranljive ciljne skupine, med katere spadajo tudi varovanje Materinskega doma Mozirje - Žalec. Značilnost omenjene skupine je, da potrebuje pomoč pri socialni integraciji in socializaciji. S tem namenom je Medobčinska splošna knjižnica Žalec že pripravila predlog storitev in dejavnosti, ki smo ga v nalogi tudi predstavili. Z raziskavo smo prišli do ugotovitev, da je treba okrepiti sodelovanje z materinskim domom, izboljšati promocijo knjižnice in predstaviti knjižnico kot družabni prostor, ki uresničuje socialne potrebe.

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujem mentorici Karmen Kreže za strokovno pomoč, za vse ideje in nasvete v času izobraževanja in usposabljanja ter pri pripravi pisne naloge za bibliotekarski izpit.

Prav tako se zahvaljujem direktorici Jolandi Železnik za priložnost, da postanem del čudovitega kolektiva, za zaupanje in podporo na poti do cilja.

Iskreno se zahvaljujem vsem sodelavcem za spodbudne besede, za vse znanje in izkušnje, ki so jih delili z mano.

Posebna zahvala je namenjena vodji Materinskega doma Mozirje - Žalec, strokovni delavki in varovankama doma za sodelovanje.

KAZALO

1 UVOD.....	1
2 KNJIŽNICA IN UPORABNIKI Z OMEJENIM DOSTOPOM.....	2
3 OPREDELITEV POJMA RANLJIVE SKUPINE	4
3.1 OBLIKE POMOČI ZA ŽRTVE NASILJA	5
3.2 VAROVANKE MATERINSKEGA DOMA – ŽRTVE NASILJA.....	7
3.3 MATERINSKI DOM MOZIRJE - ŽALEC	10
4 MEDOBČINSKA SPLOŠNA KNJIŽNICA ŽALEC IN NJENO POSLANSTVO.....	11
4.1 DEJAVNOSTI IN STORITVE MEDOBČINSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE ŽALEC ZA OSEBE Z OMEJENIM DOSTOPOM	13
4.1.1 Bralne urice v domovih za starejše	13
4.1.2 Bralno druženje z osebami z motnjami v duševnem razvoju	13
4.1.3 Bralni projekt za odrasle Savinjšani beremo	14
4.1.4 Knjižno-bralni klub.....	15
5 PREDLAGANE STORITVE ZA VAROVANKE MATERINSKEGA DOMA MOZIRJE - ŽALEC	15
5.1 PREMIČNE ZBIRKE	16
5.2 OBISK KNJIŽNIČARJEV V MATERINSKEM DOMU MOZIRJE - ŽALEC	16
5.3 OBISK VAROVANK MATERINSKEGA DOMA MOZIRJE - ŽALEC V OBČINSKI KNJIŽNICI ŽALEC.....	17
5.4 BIBLIOTERAPIJA	17
6 RAZISKAVA.....	18
6.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	18
6.2 METODOLOGIJA IN METODE.....	19
7 REZULTATI RAZISKAVE.....	19
8 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI.....	22
9 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	24

1 UVOD

Medobčinska splošna knjižnica Žalec (v nadaljevanju: MSK Žalec) je ena izmed 58 splošnih knjižnic in je kot javna služba namenjena vsem prebivalcem. Njeno poslanstvo temelji na dejstvu, da so uporabniki vsi, ne glede na spol, starost, narodnost, politično prepričanje, socialni položaj ali zdravstveno stanje. Zato je pomembno, da je knjižnica prostor, odprt za vse potencialne uporabnike, katerim omogoča in zagotavlja dostop do storitev, dejavnosti ter prireditev. Za uspešno in učinkovito uresničevanje poslanstva mora knjižnica na podlagi zaznanih potreb lokalne skupnosti razvijati knjižnične vloge, ki bodo prispevale k uresničevanju ciljev posameznika ter celotne družbe. Za knjižnico je pomembno, da prepozna potencialne uporabnike in njihove potrebe, saj lahko le tako uspešno načrtuje njeno delovanje in s tem uresniči svoje poslanstvo.

MSK Žalec je v strateškem načrtu za obdobje 2022–2027 (Medobčinska splošna knjižnica Žalec, 2022) določila, da bo posvetila posebno pozornost razvijanju in nadgrajevanju dejavnosti ter storitev za ranljive ciljne skupine. Ena izmed ranljivih ciljnih skupin so tudi varovanke Materinskega doma Mozirje - Žalec (v nadaljevanju: MD Mozirje - Žalec), ki imajo zaradi težkih osebnih okoliščin in trenutnih družbenih razmer omejen dostop do knjižničnih storitev in dejavnosti, hkrati se tudi težje vključujejo v socialno okolje. Varovanke doma imajo kot ranljiva skupina posebne potrebe po znanju, informacijah, sprostitvi in kulturi. Zadovoljijo jih lahko z ustrezno knjižnično ponudbo oziroma organizacijo knjižničnih dejavnosti in storitev. Pri tem ne smemo pozabiti, da so zaposleni v knjižnici eden izmed ključnih dejavnikov pri njihovi uspešni implementaciji.

V teoretičnem delu naloge bomo predstavili uporabnike s posebnimi potrebami, kamor uvrščamo tudi uporabnike z omejenim dostopom, in opredelili pojem ranljive skupine. Na podlagi zakonodaje in različnih dokumentov bomo predstavili naloge oziroma poslanstvo splošnih knjižnic. Za lažje razumevanje empiričnega dela bomo opisali, kdo so varovanke MD Mozirje - Žalec in kateri so razlogi za nastanitev v njem. Ker so varovanke doma najpogostejše žrtve nasilja, bomo pojem nasilja tudi podrobneje opredelili in opisali njegove različne oblike. Našteli bomo tudi možne oblike pomoči za varovanke in njihove otroke ter predstavili MD Mozirje - Žalec kot eno izmed nevladnih organizacij. Sledi predstavitev MSK Žalec, njenega poslanstva in vizije, ki postavlja v ospredje ciljne ranljive skupine. Ker

v tej knjižnici že izvajamo nekaj dejavnosti za uporabnike z omejenim dostopom, jih bomo v nadaljevanju tudi podrobneje opisali. Glede na našo prioritarno knjižnično vlogo, to je vključevanje v družbo, bomo orisali nekaj ključnih dejavnosti, ki jih želimo knjižničarji organizirati za varovanke preučevanega materinskega doma.

V empiričnem delu najprej osvetlimo namen, cilj raziskave in metode, s katerimi smo prišli do pomembnih podatkov in informacij za doseg zastavljenega cilja in uresničenje poslanstva MSK Žalec. Na koncu sledi prikaz rezultatov, ki smo jih pridobili s polstrukturiranim intervjujem zaposlenih v materinskem domu in njihovih varovank.

Namen naloge je bil raziskati, v kolikšni meri varovanke MD Mozirje - Žalec poznajo MSK Žalec in njene storitve. Zanimalo nas je tudi, s kakšnimi izzivi se varovanke doma srečujejo, saj lahko na podlagi zbranih podatkov oblikujemo potrebne storitve in organiziramo smiselne dejavnosti ter se tako vključimo v programe pomoči zanje. Pomembne raziskovalne podatke predstavljajo tudi njihovi predlogi in mnenja za sodelovanje v prihodnosti.

Menimo, da je naloga uporabna in izvirna, saj v našem prostoru še nismo zasledili podobne raziskave, ki bi se, kot navajajo Bon idr. (2012), nanašala na ponudbo storitev za druge posebne skupine uporabnikov. Z njo bomo verjetno odprli razpravo o pomembnosti povezovanja in sodelovanja z institucijami, kot je materinski dom, in tako pripomogli varovankam doma do izboljšanja kakovosti življenja in k njihovi učinkovitejši socializaciji.

2 KNJIŽNICA IN UPORABNIKI Z OMEJENIM DOSTOPOM

Uporabniki z omejenim dostopom, kot navaja IFLA (b. d.), spadajo med uporabnike s posebnimi potrebami. Knjižnice kot temeljne institucije s svojim delovanjem ohranjajo in omogočajo dostop do raznovrstnega gradiva vsem uporabnikom. So zakladnice znanja in informacij ter prispevajo h kulturnemu in osebnemu razvoju slehernega posameznika in družbe. So prostor, v katerem se povezujeta tradicija in sodobnost. Knjižnice so spremljale človeštvo skozi vso zgodovino, vse do danes, ko ima človek drugačne potrebe in želje po znanju, informacijah, druženju, kulturi in branju. Vse to lahko knjižnice uporabnikom v današnjem času s svojim delovanjem in poslanstvom zagotavljajo enakovredno, učinkovito in kakovostno.

Poleg temeljnih knjižničnih dejavnosti izvajajo splošne knjižnice kot javne službe knjižnično dejavnost za prebivalstvo v svojem okolju in hkrati, kot navaja Zakon o knjižničarstvu (Zknj-1, 2001), zagotavljajo storitve za prebivalce s posebnimi potrebami, torej tudi za osebe z omejenim dostopom. Dejstvo je, da smo vsi potencialni uporabniki knjižnic s posebnimi, specifičnimi potrebami. Osebe s posebnimi potrebami so skozi zgodovino, od preteklosti do danes, obravnavali skozi procese eliminacije, segregacije, integracije in inkluzije. Z omenjenimi procesi so želeli ljudi odstraniti, ločiti ali pa so želeli, da se prilagodijo standardom večine oziroma so se posluževali integracije, pri čemer se okolje prilagodi njim oziroma njihovim potrebam (Vilar, 2021).

IFLA/UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah 1994 (1998) poudarja, da morajo splošne knjižnice zagotoviti knjižnične storitve vsem uporabnikom, ne glede na spol, starost, narodno pripadnost, jezik in socialni status. Splošna knjižnica mora poskrbeti tako za različne oziroma posebne uporabniške skupine kot za uporabnike s posebnimi potrebami, ki imajo specifične potrebe, kot so na primer fizične ali psihološke potrebe.

IFLA (b. d.) deli uporabnike s posebnimi potrebami na:

- vizualno ovirane osebe (slepi in slabovidni, osebe s težavami s tiskom),
- gluhi in naglušni,
- osebe z bralnimi težavami (osebe z disleksijo ali osebe, ki ne morejo držati knjige zaradi starosti ali bolezni),
- gibalno ovirane osebe (osebe z omejeno motoriko),
- osebe z motnjami v duševnem razvoju (kognitivno ovirani),
- osebe v dolgotrajni oskrbi (bolnišnični pacienti, zaporniki, starostniki v domovih za ostarele in drugih oskrbovalnih institucijah, osebe, ki ne morejo zapustiti doma),
- osebe v posebnih okoliščinah (nepismeni, socialno-ekonomsko prikrajšani, upokojenci, brezposelni, brezdomci) in
- multikulturne skupnosti.

V skladu z zakonodajo, Etičnim kodeksom slovenskih knjižničarjev (1995), predpisi in poslanstvom morajo knjižnice zagotavljati neoviran in enak dostop do vseh vrst informacij, gradiva in znanja vsem uporabnikom, tudi tistim, ki zaradi različnih razlogov ne morejo obiskati knjižnice ter uporabljati rednih storitev in običajnih gradiv.

Osnovni dokument, ki ga je pripravila IFLA/FAIFE, je *Glasgowska deklaracija o knjižnicah, informacijskih storitvah in intelektualni svobodi* (2002). Deklaracija poudarja, da morajo knjižnice in informacijski servisi:

- zagotoviti dostop do informacij, idej in domišljijjskih del v kakršni koli obliki in mediju, ne glede na meje,
- omogočiti vsem uporabnikom enak dostop do gradiva, infrastrukture in storitev,
- pridobivati, omogočati in ohranjati dostop do raznovrstnosti gradiva,
- prispevati k razvoju in vzdrževanju intelektualne svobode,
- nuditi pomoč pri varovanju demokratičnih vrednot in splošnih človekovih pravic ter
- varovati pravico vsakega uporabnika do zasebnosti in zaupnosti.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2019; v nadaljevanju: Strokovna priporočila in standardi...) obravnavajo 11 knjižničnih vlog, ki izhajajo iz nalog splošne knjižnice, ki jih določa Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001). Strokovna priporočila in standardi ... (2019) te naloge širijo in nadgrajujejo. Knjižnična vloga temelji na pravicah prebivalcev, ki izhajajo iz Splošne deklaracije o človekovih pravicah (2018), kjer so poudarjeni svoboda, dostojanstvo in človekove pravice brez vsakršnega razlikovanja. Z uporabniki s posebnimi potrebami se ukvarja predvsem knjižnična vloga »vključevanje v družbo«, z namenom doseganja enakosti ter podpore in ozaveščanja pri uresničevanju socialnih, državljanskih in potrošniških pravic. Pri tem daje poudarek predvsem ranljivim skupinam prebivalstva (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019).

3 OPREDELITEV POJMA RANLJIVE SKUPINE

Definicij ranljivih skupin je veliko in se med seboj razlikujejo. V ranljive skupine spadajo praviloma tiste osebe, ki so družbeno, kulturno in ekonomsko prikrajšane. Pogosto jih spremljajo revščina, brezposelnost, nizka stopnja izobrazbe, neznanje jezika, pomanjkanje informacij ipd. Gre za osebe, ki se srečujejo z večjo stopnjo tveganja socialne izključenosti in nimajo enakih možnosti za življenje (Operativni program razvoja človeških virov, 2008).

V preteklosti se je za ranljive osebe pogosto uporabljal izraz socialno izključene osebe, saj so bile »izključene iz aktivnega družbenega in delovnega življenja ter so se zaradi tega

srečevale s številnimi težavami, pogosto so bile v slabšem položaju glede izobraževanja in znanja« (Rupert in Vilič Klenovšek, 2010, str. 7).

Operativni program razvoja človeških virov (2008, str. 41) med ranljive skupine prebivalstva uvršča:

- ljudi z nizkimi dohodki, katerih preživetje je pogosto odvisno od socialnih transferjev (brezposelni, enostarševske družine, starejše samske osebe, starejše samske ženske),
- invalidi,
- brezdomci,
- Romi,
- migranti, begunci in iskalci azila,
- otroci in mladostniki s težavami v odrasčanju ter
- druge ranljive skupine (žrtve nasilja, odvisniki, osebe s težavami v duševnem zdravju ipd.).

Med njimi so tudi žrtve nasilja, ki se znajdejo v stiski zaradi telesnega, duševnega ali ekonomskega nasilja, in to posledično pripelje do težav pri duševnem stanju in nizke samopodobe.

3.1 OBLIKE POMOČI ZA ŽRTVE NASILJA

Tako v svetu kot pri nas poznamo vladne in nevladne organizacije, ki skrbijo za matere in otroke – žrtve nasilja.

Institucije, ki nudijo pomoč ženskam in otrokom – žrtvam nasilja ter imajo pristojnosti na področju preprečevanja nasilja, kot navajata Horvat in Matko (2014, str. 247) so:

- policija,
- organizacije, ki nudijo umik na varno (varne hiše, krizni centri, materinski domovi),
- centri za socialno delo,
- okrožna državna tožilstva,
- zdravstvene ustanove,
- vzgojno-izobraževalni zavodi,
- nevladne organizacije s področja preprečevanje nasilja,

- organizacije s področja varstva človekovih pravic in
- organizacije, ki nudijo psihoterapevtsko ali psihološko svetovanje.

Država pogosto žrtvam nasilja ne omogoča pomoči v celoti, niti ni dovolj učinkovita, zato so izjemnega pomena nevladne oblike pomoči. Nevladne organizacije v svojih programih zagotavljajo, da identiteta žrtev ostane anonimna, omogočajo jim diskretnost ter dajejo občutek sprejetosti in varnosti, saj jim nudijo umik na varno (Černič, 2004). Nevladne organizacije so v Sloveniji na področju nasilja nad ženskami, kot navaja Vučenović (2007), začele delovati v začetku osemdesetih let in tako zapolnile vrzel v javnem sektorju.

Prve nevladne organizacije na tem področju (Vučenović, 2007, str. 84) so:

- Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja,
- Društvo Ženska svetovalnica in
- Društvo za nenasilno komunikacijo.

V zadnjih letih so se pojavile še druge specializirane nevladne organizacije (Horvat in Matko, 2014, str. 247, 248):

- Društvo Ključ – center za boj proti trgovanju z ljudmi,
- Zavod Emma, center za pomoč žrtvam nasilja,
- Združenje proti spolnemu zlorabljanju,
- Beli obroč Slovenije, društvo za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, ter
- nevladne organizacije, ki izvajajo programe varnih hiš.

Pomembne nevladne organizacije, ki nudijo ženskam, materam z otroki umik na varno, so materinski domovi in varne hiše. Korenine materinskih domov segajo v začetek 19. stoletja, ko so domovi imeli »funkcijo zaščite revnih žensk in njihovih otrok, ki so iz različnih vzrokov potrebovali pomoč« (Gržan, 2002, str. 17).

Danes materinski domovi nudijo zatočišče materam z mladoletnimi otroki do 14. leta starosti, nosečnicam, porodnicam, samskim ženskam, ki so se znašle v stiski in nimajo druge možnosti bivanja. V času bivanja so ženske in otroci deležni strokovne pomoči, raznih svetovanj, pomagajo jim pri pridobivanju potrebnih informacij in nudijo druge potrebne oblike pomoči. Materinski domovi omogočajo ženskam daljše bivanje po določenem

programu, medtem ko zatočišča, torej varne hiše, nudijo polnoletnim samskim ženskam ali ženskam z otroki umik iz okolja, ki jih ogroža. Varne hiše delujejo na skritih lokacijah, medtem ko je za materinske domove lokacija znana (Horvat in Matko, 2014).

Pri nas sta bila po drugi svetovni vojni dva materinska domova v Ljubljani, in sicer Dječji in materinski dom na Prulah ter Materinski dom na Viču. Po ukinitvi obeh se je leta 1990 začelo razmišljati o ustanovitvi Karitas, hkrati je bil ustanovljen prvi tovrstni dom, Materinski dom Škofljica v sklopu Zavoda Pelikan – Karitas (Gržan, 2002, str. 17, 18).

V Sloveniji, po podatkih Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije, delujeta Materinski dom Ljubljana in Materinski dom Maribor v sklopu Centra za socialno delo, preostalih sedem materinskih domov deluje pod okriljem škofijske Karitas. Domovi imajo javne lokacije (Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, b. d.). Obstajajo tudi skupine za samopomoč.

Na pobudo strokovnih delavk, ki so bile zaposlene v materinskih domovih in varnih hišah ter sorodnih organizacijah, je bila ustanovljena Sekcija za varne hiše, materinske domove in sorodne organizacije v Sloveniji. Njeno poslanstvo je koordinacija področja, ki se ukvarja z obravnavo nasilja v družini, aktivno sodelovanje pri spreminjanju in dopolnjevanju zakonodaje ter opozarjanje na vse oblike družbene izključenosti (Socialna zbornica Slovenije, b. d.).

3.2 VAROVANKE MATERINSKEGA DOMA – ŽRTVE NASILJA

Ženske, ki pridejo v materinski dom, so v svojem življenju lahko že zelo zgodaj v otroštvu ali pozneje doživele materialni ali čustveni primanjkljaj. Pogosto gre za ženske, ki so izgubile dom, živle v neurejenih družinskih razmerah, se spoprijemale z nenačrtovano nosečnostjo, še pogosteje pa so bile žrtve nasilja (Gržan, 2002, str. 15, 27).

Nasilje žal še vedno dojemamo kot »zasebni problem družine ter ga poimenujemo kot družinsko nasilje, in ne kot univerzalni družbeni problem, ki zadeva celotno družbo« (Leskošek idr., 2013, str. 193). Gre za, kot navaja Zaviršek (1994, str. 69), tako imenovano »družinsko problematiko«, zaradi česar obstaja prepričanje, da se težave žensk pojavljajo le

znotraj družine. Nasilje ima dolgo zgodovino in že v preteklosti je bila družina, kot pojasnjuje Zaviršek (1994, str. 66), prostor »interpersonalnega nasilja«, nasilje pa je bilo razumljeno kot nekaj običajnega. Ravno takšno dojetje nasilja je povzročilo zavedanje, da je treba nekaj ukreniti. Tako je prišlo leta 1960, najprej v ZDA in Veliki Britaniji, do gibanja proti nasilju nad ženskami, ki se je pozneje razširilo tudi v zahodnoevropske države. Rezultat gibanja je bila ustanovitev zatočišča za pretepane ženske in otroke v Veliki Britaniji (Zaviršek, 1994, str. 67).

V tako imenovanem družinskem nasilju so žrtve nasilja najpogostejše ženske, povzročitelji pa moški (Zaviršek, 1994). Mednarodni dokument Deklaracija Združenih narodov o odpravi nasilja nad ženskami (1993) nasilje nad ženskami opredeljuje kot »vsako dejanje, ki temelji na spolu in povzroči ali bo verjetno povzročilo telesno, spolno ali duševno škodo ali trpljenje žensk, vključno z grožnjami, s takšnimi dejanji, prisilo ali odvzemom svobode, ne glede na to, ali se pojavlja v javnem ali zasebnem življenju« (United Nation General Assembly, 1993).

Slovenska zakonodaja opredeljuje nasilje kot »vsako uporabo fizičnega spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve, ne glede na starost spola ali katero drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok« (Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND), 2016).

Ženske se v svojem življenju srečujejo z različnimi oblikami nasilja (ZPND, 2016):

- psihično nasilje,
- fizično nasilje,
- spolno nasilje,
- ekonomsko nasilje,
- zanemarjanje in
- zalezovanje.

Psihično nasilje je najbolj uveljavljena oblika nasilja, ki se velikokrat prepleta tako s fizičnim kot spolnim in ekonomskim nasiljem. Psihično nasilje se lahko izvaja tako z besedami kot z vedenjem ali tišino, ki predstavlja zelo »močno orožje« (Plaz, 2004, str. 43). Fizično nasilje

naj bi bilo po besedah Plaz (2004, str. 44, 45) najbolj vidno nasilje in je povezano s psihičnim nasiljem. Pri spolnem nasilju gre za »neželen poseg v posameznikovo spolno integriteto« (Društvo za nenasilno komunikacijo, b. d.). Ekonomsko nasilje je v ZPND (2016) opredeljeno kot »neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju premoženja, s katerim žrtev samostojno razpolaga ali ravna«. ZPND (2016) govori tudi o zanemarjanju, ki je »oblika nasilja, kadar povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo ta potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih in drugih osebnih okoliščin«. Pri zanemarjanju, kot opozarja Plaz (2014, str. 77), lahko gre za »nepripravljenost ali nesposobnost zagotoviti življenjsko nujne potrebe, za opustitev ali pomanjkanje skrbi in nege, grobe postopke, surovo in neprimerno ravnanje«. Velikokrat se zgodi, da se zanemarjanje ne povzroča namenoma, čeprav je v večini primerov narejeno zavestno. Zalezovanje kot ena izmed oblik nasilja je opredeljeno kot »naklepno ponavljajoče se neželeno vzpostavljanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje, zadrževanje na krajih, kjer se žrtev giba, ali druga oblika neželenega vdora v življenje žrtve« (ZPND, 2016).

Podatki Nacionalne raziskave o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih (Leskošek idr., 2010, str. 11–15) so v Sloveniji pokazali, da je v zadnjih 12 mesecih psihično nasilje doživelo 49,3 %, žensk, torej skoraj polovica anketirank, sledi fizično nasilje. S premoženjskim nasiljem se je srečalo 7 % anketiranih, ki navajajo različne oblike premoženjske škode. Omejevanje gibanja, stikov in osebne svobode, ki se najpogosteje pojavlja kot prepoved druženja s prijateljicami, je doživelo 6,1 % žensk. Najmanj žensk, in sicer 1,5 % je bilo žrtev spolnega nasilja, ki ga pogosteje doživljajo v mlajših letih.

V omenjeni raziskavi lahko tudi zasledimo, da je v Sloveniji več kot polovica žensk po dopolnjenem 15. letu starosti doživela eno izmed oblik nasilja, ki se pogosto zgodi v primarni družini (Leskošek idr., 2010, str. 15). Podatki kažejo tudi, da lahko do nasilja pride v katerem koli obdobju življenja, lahko se pojavi že pri zelo majhnih otrocih, kakor tudi pri starejši populaciji. Posledice slehernega nasilja so predvsem duševne, saj ženska izgubi samozavest, samospoštovanje, pojavi se občutek strahu, ničvrednosti, krivde, negotovosti, in tako izgubi nadzor nad svojim življenjem. Dolgoročno lahko to privede do invalidnosti, osamitve, kroničnih bolezni, depresije ali celo samomora (Plaz, 2014, str. 80–81).

Žal ženske o nasilju redko spregovorijo, kar potrjujejo tudi podatki v Nacionalni raziskavi o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih, saj jih manj kot polovica seznani javne službe ali se odloči za obisk nevladnih organizacij (Leskošek, idr., 2010, str. 17). Na podlagi podatkov, ki jih je s pomočjo izvedene ankete pridobila Gerbec (2003), naj bi se le malo več kot polovica žensk odločila za iskanje pomoči v materinskem domu. Razlog za to je morda tudi v tem, kot navaja Zalokar (2017, str. 17), da se v praksi žal pogosto dogaja, da strokovni delavke in delavci ženskam še vedno ne verjamejo, da so žrtve nasilja.

3.3 MATERINSKI DOM MOZIRJE - ŽALEC

MD Mozirje - Žalec deluje v sklopu Nadškofijske Karitas Maribor. Gre za dve lokaciji, kjer se izvaja program za varovanke doma, in sicer v Mozirju in Žalcu. Dom v Mozirju deluje od leta 2006, v Žalcu od leta 2007. V materinskem domu v Žalcu lahko nudijo nastanitev štirim ženskam in njihovim otrokom, v domu v Mozirju petim. MD Mozirje - Žalec je namenjen materam z mlajšimi otroki in nosečnicam, ki se zaradi različnih življenjskih okoliščin, najpogosteje zaradi nasilja, znajdejo v osebni in posledično stanovanjski stiski. Ob namestitvi v materinski dom morajo varovanke izpolnjevati pogoje, ki se nanašajo na socialne in ekonomske razmere, njihovo duševno stanje ali pa se srečujejo z nesprejetostjo in zapuščenostjo znotraj družine zaradi nosečnosti. Gre za matere oziroma ženske, ki jih predlagajo različne strokovne organizacije, najpogosteje pridejo v dom na predlog centra za socialno delo, večkrat tudi na pobudo organizacije Karitas. Pri sprejetju v dom se varovanka seznani s pravili, pogoji bivanja in hišnim redom, ki ga je treba dosledno upoštevati, sledi podpis sporazuma in pogodbe o bivanju. Ob kršitvi pravil ali hišnega reda lahko dom sprejme odločitev, da varovanka dom zapusti (Nadškofijska Karitas Maribor, b. d.).

Materinski dom pomeni kratkoročno rešitev, saj ženskam omogoča, da se lažje in hitreje postavijo na noge in začnejo samostojno življenje. Dom varovankam nudi vse oblike strokovne pomoči, saj sodeluje z različnimi institucijami, ki ženskam pomagajo pri rehabilitaciji, ureditvi dostojnega življenja, oblikovanju pozitivne samopodobe, pri učenju samospoštovanja in ljubezni do sebe. Za dosego tega dom v svojem programu nudi tudi najrazličnejše dejavnosti za boljše preživljanje prostega časa. Gre za skupinske delavnice in druge dejavnosti, prek katerih varovanke izrazijo ustvarjalnost in koristnost (Nadškofijska Karitas Maribor, b. d.).

4 MEDOBČINSKA SPLOŠNA KNJIŽNICA ŽALEC IN NJENO POSLANSTVO

MSK Žalec je ena izmed knjižnic, ki ima zelo razvejano organizacijsko mrežo, saj združuje 11 organizacijskih enot po vsej Spodnji Savinjski dolini, in sicer šest krajevnih knjižnic (Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vransko in Žalec) ter pet izposojevališč v Občini Žalec (Griže, Liboje Petrovče, Ponikva in Šempeter). Delovanje enot usmerja in usklajuje osrednja Občinska knjižnica Žalec, ki je leta 1991 postala samostojna pravna oseba. Leto 2002 se je začelo s prenovo enot, ki so počasi dobivale novo podobo, novejša, bolj opremljene prostore in sodobno računalniško tehnologijo, ki je omogočila povezavo z drugimi knjižnicami. Knjižnica se povezuje in sodeluje tudi z različnimi organizacijami v lokalni skupnosti, zlasti s šolami, vrtci, društvi, kulturnimi in socialnimi ustanovami, s katerimi si izmenjuje znanje, informacije, ideje in storitve. Vse enote delujejo kot informacijsko, izobraževalno, kulturno in socialno središče lokalne skupnosti (Železnik, 2021).

Osrednja knjižnica v Žalcu ima oddelek za odrasle, oddelek za otroke in mladino, domoznanski oddelek, oddelek za nabavo in obdelavo gradiva, oddelek za izposojanje ter oddelek za razvoj in vzdrževanje računalniškega sistema. Na oddelku za odrasle je pestra izbira leposlovnega gradiva v slovenskem in tujih jezikih, široka ponudba strokovnega in poljudnoznanstvenega gradiva, po katerem bralci radi posegajo z namenom učenja, raziskovanja, informiranja, za boljše in kakovostno preživljanje prostega časa. Na oddelku za otroke in mladino lahko otroci izbirajo med leposlovjem in poučnim gradivom, različnimi revijami ali si izposodijo digitalne medije z animiranimi ali otroškimi filmi. Najmlajši lahko brskajo po zabojnikih z zabavnimi in poučnimi kartonkami ali si popestrijo čas z raznimi igračami in igrami. Domoznanski oddelek, ki je začel delovati v letu 2006, zbira in hrani vse, kar pripoveduje o dogodkih, ljudeh, krajih in času, ki je pomemben za krepitev nacionalne identitete in povezanosti lokalne skupnosti Spodnje Savinjske doline. Oddelek za nabavo in obdelavo knjižnega gradiva skrbi za aktualnost knjižnične zbirke in se trudi, da je pot knjige od izdaje do knjižne police čim krajša. Na oddelku za izposojanje knjižničarji uporabnikom pomagajo, svetujejo, jih informirajo in jim priporočajo izbiro gradiva, izposojajo, podaljšujejo, rezervirajo knjižnično gradivo in poizvedujejo o njem, posredujejo informacije in podatke o gradivu in iz gradiva. Oddelek za razvoj in vzdrževanje računalniškega sistema skrbi za nemoteno delovanje sistema in razvoj knjižnične informacijske dejavnosti (Medobčinska splošna knjižnica Žalec, 2008).

Gre za splošno knjižnico, ki izvaja knjižnično dejavnost v šestih občinah Spodnje Savinjske doline. Omogoča kulturno in družabno udejstvovanje in torej predstavlja prostor, v katerem lahko uporabniki preživljajo prosti čas, se sprostijo, družijo, pridobivajo potrebne informacije, nadgrajujejo znanje in širijo socialno mrežo. Knjižnica tako pripomore k večji kakovosti življenja in krepitvi pripadnosti lokalni skupnosti (Medobčinska splošna knjižnica Žalec, 2022).

Knjižnica skrbi za vse ciljne skupine, vključno za uporabnike s posebnimi potrebami. Posebna pozornost in čas sta pri tem posvečena ranljivim skupinam z omejenim oziroma onemogočenim dostopom, torej osebam, ki so trajno ali začasno nameščene v raznih institucijah. To odražajo tudi podatki o številu aktivnih članov, ki se je od leta 2016 do leta 2021 povečalo, prav tako je naraslo število vpisov v celotni knjižnični mreži, število obiskov in število izposojenih enot (Medobčinska splošna knjižnica Žalec, 2022).

Vizija MSK Žalec je približati knjižnico vsem uporabnikom, torej v prihodnosti popestriti in nadgraditi dejavnosti za uporabnike z omejenim dostopom. Vsi prebivalci imamo pravico do enakega dostopa do javnih služb, do izobraževanja in sodelovanja v kulturnem življenju, kar je opredeljeno tudi v Splošni deklaraciji človekovih pravic (2018). Za te skupine uporabnikov se načrtuje organizacija posebnih dejavnosti, s katerimi bo izboljšana in polepšana kakovost njihovega življenja. Prav tako jim mora biti omogočeno, da si pridobijo in razvijejo znanja in veščine, ki so nujne za uspešno integracijo v družbo, kar je opredeljeno v knjižnični vlogi »vključevanje v družbo« (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019).

Za uporabnike z omejenim dostopom knjižnica že izvaja nekaj projektov, kot so bralni projekt za otroke in odrasle, bralne urice za starejše, knjižno-bralni klub, razne prireditve, predavanja, delavnice, razstave z namenom ohranjanja socialnih stikov in širjenja socialne mreže. Z dejavnostmi, kot so branje, pripovedovanje, pogovor, izmenjava mnenj in stališč, ter tudi z druženjem knjižničarji pripomorejo k ohranjanju in krepitvi socialnih stikov ter s tem k učinkovitejšemu vključevanju v družbeno okolje. Omenjenim skupinam so namenjene tudi številne knjižnične zbirke, ki pomagajo pri odpravljanju samote in osamljenosti, pri spoprijemanju z različnimi težavami, povečujejo samozavedanje in krepijo samozavest ter samopodobo.

Pregled rezultatov opravljene študije Doseganje razvojnih usmeritev Standardov za splošne knjižnice (Aupič idr., 2018) je pokazal, da je le nekaj več kot polovica slovenskih splošnih knjižnic navedla kot najvišjo prioriteto storitve, ki so namenjene ranljivim skupinam oziroma skupinam s posebnimi potrebami. Te skupine pogosto omenjajo pri načrtovanju storitev in strategiji za ponudbo storitev. Pri analizi potreb slovenske splošne knjižnice niso identificirale konkretne potrebe po storitvah za omenjene skupine, niti niso zaznale večjega števila zunanjih dejavnikov v lokalnem okolju, ki bi spodbudili potrebe po storitvah zanje.

4.1 DEJAVNOSTI IN STORITVE MEDOBČINSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE ŽALEC ZA OSEBE Z OMEJENIM DOSTOPOM

4.1.1 Bralne urice v domovih za starejše

Druženja s stanovalci v domovih za starejše potekajo od leta 2004, ko so knjižničarke enkrat ali dvakrat na mesec začele obiskovati stanovalce v domovih, z namenom branja različnih literarnih zvrsti. Najprej so srečanja potekala v Domu Nine Pokorn Grmovje, nato v Domu upokojencev Polzela, pozneje so druženja postala tradicionalna tudi v Domu upokojencev Franca Salamona Trbovlje – enota Prebold in v Zavodu Sv. Rafaela Vransko. Bralne urice za starejše ne predstavljajo zgolj druženja, temveč jim dajejo možnost izmenjave mnenj, izkušenj, navdiha in navsezadnje obujanje spominov. Srečanja se navadno začenjajo s slovensko ljudsko pesmijo, nadaljujejo s pogovorom o doživetjih od zadnjega obiska, nato sledi branje ter pogovor o prebranem. Pogosto se izbirajo besedila, ki so povezana z mesecem srečanja, prihajajočimi prazniki ali pomembnimi dogodki. Stanovalci tako lahko obudijo pretekle običaje, šege, navade, dogodke, čas in dobijo nove zamisli, spoznanja, celo modrosti. Bralne urice predstavljajo za stanovalce ne le veselje in zadovoljstvo, temveč poglobljene medosebne odnose, krepijo duševno zdravje in širijo obzorje (Štusej, 2021a).

4.1.2 Bralno druženje z osebami z motnjami v duševnem razvoju

MSK Žalec se že pet let povezuje in sodeluje z Varstveno-delovnim centrom Muc in društvom Sožitje Žalec. Z društvom Sožitje poteka sodelovanje v posebnem bralnem projektu, in sicer vsako sezono od novembra do aprila. V teh mesecih varovanci obiščejo Občinsko knjižnico Žalec in prisluhnejo pripovedi ljudskega ali avtorskega dela. V skupini

so varovanci različnih starosti (nazadnje med 11 in 50 let). Gre za varovance z različno težkimi motnjami v duševnem razvoju, zato je zelo pomembna izbira ustreznega oziroma primerne gradiva za branje ter poseben pristop pri izvajanju bralnega druženja. Izbira gradiva zanje je osredotočena na zgodbe z lažje razumljivo vsebino, saj gre za osebe, ki imajo težave v razumevanju in obvladovanju jezika ter zmanjšane motorične in socialne zmožnosti (Zveza Sožitje, b. d.). Druženje se začne s predstavitvijo izdelkov, ki so jih ustvarili po tematiki zgodbe iz prejšnjega srečanja, nadaljuje se s kramljanjem o vsakdanjih običajnih stvareh, nato sledi težko pričakovano prebiranje pravljice s pomembnim življenjskim naukom ali nasvetom. Ob razpletu zgodbe varovanci na svojstven, vendar iskren način izrazijo čustva žalosti, sreče ali celo jeze. Ob tem si izmenjujejo novice, ideje, izkušnje ali prepevajo pesmi, podarijo objeme in pristne nasmeh. Pogosto si izberejo in izposodijo knjige glede na fizični videz, vsebino z veseljem in ponosom predstavijo drugim varovancem in vodji bralnega druženja. Takšni trenutki so dragoceni tako za knjižničarje kot varovance, ki potrebujejo predvsem prijazno, toplo besedo in prijetna druženja za kakovostno preživljanje časa. Tako si krepijo in pridobivajo potrebne veščine in spretnosti (ročne, komunikacijske, bralne ...), kar jim omogoča večjo samostojnost in lažje vključevanje v družbo. Namen srečanj je dvig bralne pismenosti, krepitev samozavesti, boljša socialna vključenost, občutek sprejetosti, zadovoljstva in tudi večja aktivnost (Štusej, 2021a).

4.1.3 Bralni projekt za odrasle Savinjšani beremo

Začetek projekta branja za odrasle, imenovan Savinjšani beremo, sega v leto 2007. Poteka od novembra do maja in nagovarja bralce h kakovostnemu branju. Uporabniki lahko posegajo po raznovrstnem knjižnem gradivu, od zahtevnejših do lahkotnejših del različnih zvrsti, s poudarkom na gradivu slovenskih avtorjev. Vsako leto knjižničarji pripravijo priporočilni seznam s približno petdesetimi knjigami, s katerega potem uporabniki, ki se včlanijo oziroma pridružijo projektu, izbirajo gradivo. Zaželeno je, da v sezoni preberejo vsaj pet knjig. O prebranih vsebinah lahko zapišejo svoja razmišljanja, poglede, mnenja. Ob koncu projekta knjižnica pripravi zaključno prireditev, na katero so vedno povabljeni vsaj nekateri izmed avtorjev, katerih dela so bila na priporočilnem seznamu. Z bralnim projektom sta knjiga in branje približana različnim ciljnim skupinam, in to prispeva k sprostitvi, boljšemu počutju, zdravju (Štusej, 2021c).

4.1.4 Knjižno-bralni klub

Knjižno-bralni klub, ki sodeluje z UPI Ljudsko univerzo Žalec, je prva bralna druženja začel leta 2008. Namenjena so vsem uporabniškim skupinam, z namenom, kot ga navaja knjižnična vloga »bralna kultura in bralna pismenost odraslih«. Gre za spodbujanje branja kot »estetske, etične, spoznavne, terapijske in sprostitvene izkušnje ter s tem ustvarjalnega razvoja in kakovostnega preživljanja prostega časa, razvoj bralne pismenosti in bralnih interesov ter izmenjava bralne izkušnje« (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 73). Ob druženju se pretežno izbira in bere dela slovenskih avtorjev, sledi pogovor o prebrani temi. Srečanja se udeležujejo različne skupine ljudi, med drugim ranljive skupine, prevladuje kategorija upokojenci. Prva bralna srečanja so se imenovala Beremo z Manco Košir, saj je bila ta pobudnica druženj. Pozneje so se druženja preimenovala v več različnih imen. V sezoni 2019/20, ko je druženje ustavil koronavirus, je srečanje dobilo ime Brez vozovnice v svet, z idejo, da se lahko »potuje z branjem«. Knjižno-bralni klub omogoča prijetno druženje, izmenjavo mnenj, pogledov, idej, osebni razvoj in aktivno preživljanje časa (Štusej, 2021b).

5 PREDLAGANE STORITVE ZA VAROVANKE MATERINSKEGA DOMA MOZIRJE - ŽALEC

Knjižnica »zbira, obdeluje, hrani, vzdržuje, predstavlja in posreduje knjižnično gradivo ter informacije, omogoča uporabo knjižničnega gradiva in zagotavlja vsakomur na svojem območju dostop do znanja, informacij in storitev, ne glede na njegovo starost, spol, versko in politično prepričanje, narodnost, raso, jezik ali socialni status, zaposlitev in stopnjo izobrazbe, kakor tudi vsem posameznikom in skupinam s posebnimi potrebami« (Standardi za splošne knjižnice ..., 2005, str. 7).

Poslanstvo splošne knjižnice izhaja iz strokovnih priporočil, ki želijo uveljaviti razvojno vizijo proaktivne knjižnice kot dejavnika razvoja lokalne skupnosti. Proaktivnost pomeni, »da knjižnica ugotavlja in predvideva potrebe prebivalcev v lokalni skupnosti in na tej podlagi načrtuje svoj program« (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 10). Knjižnica, kot navaja Špoljar (2003), se mora za uspešno delovanje ne le odzivati na trenutne potrebe družbe oziroma lokalne skupnosti, temveč jih mora znati predvideti in načrtovati. Temelj za proaktivnost splošne knjižnice predstavljajo knjižnične vloge, ki »vsebinsko

opredeljujejo dejavnost splošne knjižnice in predstavljajo splošni okvir za strateško načrtovanje v lokalni skupnosti« (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 11).

Občinska knjižnica Žalec je na podlagi zunanjih dejavnikov zaznala potrebo po oblikovanju določenih storitev za ranljive ciljne skupine. Lokacija materinskega doma je prinesla spodbudo za oblikovanje ustreznih storitev za varovanje MD Mozirje - Žalec, saj želi knjižnica omogočiti čim širšo dostopnost do storitev vsem potencialnim uporabnikom. Storitve, ki jih lahko knjižnica organizira in oblikuje za varovanje MD Mozirje – Žalec, predstavljamo v nadaljevanju.

5.1 PREMIČNE ZBIRKE

Knjižničarji iz Občinske knjižnice Žalec bi izbrali določeno zbirko knjig glede na želje in potrebe žensk ter jih posodili MD Mozirje - Žalec. S premičnimi zbirkami, ki lahko delujejo kot »prave knjižnice«, kot navaja Lujić (2002), bi lahko ženske prišle do gradiva, informacij in znanja, in to bi jim omogočilo lažje spoprijemanje z izzivi in reševanje njihovih težav ter pomoč pri doseganju zastavljenih ciljev. Pri tem ne smemo pozabiti na gradivo za prosti čas in zabavo, z namenom sprostitve, ki je prav tako pomembno pri izboljševanju kakovosti življenja. Posebnost tako organizirane dejavnosti je, da »knjižničar ni v neposrednem stiku pri svetovanju in izbiri gradiva, zato je pomembno sodelovanje s strokovnimi delavci, ki prevzamejo skrb za delovanje premične zbirke« (Lujić, 2002, str. 311).

5.2 OBISK KNJIŽNIČARJEV V MATERINSKEM DOMU MOZIRJE - ŽALEC

Knjižničarji se zavedamo, da so varovanje doma ranljive osebe, ki se spoprijemajo z različnimi izzivi in težavami. Imajo različne informacijske potrebe, velikokrat vrzeli v znanju in se pogosto spopadajo z informacijsko revščino, zato je pomembno, da knjižnica organizira storitve tudi zunaj svojih prostorov. Glede na želje in potrebe varovank bi jim lahko knjižničarji dostavili knjige, časopise, revije in drugo gradivo, lahko bi jih enkrat ali dvakrat na mesec obiskali z namenom druženja in skupnega branja, jim pomagali pri iskanju informacij, učenju in usvajanju novega znanja ter različnih vrstah opismenjevanja. Obisk knjižničarjev v materinskem domu je po našem mnenju smiseln, saj dom za varovanje predstavlja prostor, kjer se počutijo varno in domače.

5.3 OBISK VAROVANK MATERINSKEGA DOMA MOZIRJE - ŽALEC V OBČINSKI KNJIŽNICI ŽALEC

Kot je v Standardih za splošne knjižnice ... (2005) opredeljeno, morajo biti splošne knjižnice in njene storitve dostopne vsem potencialnim uporabnikom, tudi osebam, ki imajo omejeno ali onemogočeno gibanje. Z namenom zagotavljanja enakega dostopa do storitev bi v MSK Žalec za varovanke doma organizirali dejavnosti, s katerimi bi jim približali knjižnico kot prostor srečevanja, druženja, kulture, izobraževanja, razvedrila in sprostitev. Ker je lokacija doma v neposredni bližini Občinske knjižnice Žalec, bi lahko varovanke povabili na voden ogled in predstavitev naše knjižnice ter njenih storitev. Glede na njihove potrebe bi lahko pripravili bralna srečanja, razne ustvarjalnice, delavnice, izobraževanja in jim pomagali pri doseganju osebnih ciljev.

5.4 BIBLIOTERAPIJA

Cilj MSK Žalec je pomagati ljudem pri izboljšanju kakovosti življenja in reševanju osebnih stisk, še zlasti ranljivim skupinam v težkih okoliščinah. Za doseg tega cilja bi v naši knjižnici za varovanke doma organizirali biblioterapijo kot dodatno storitev, s pomočjo katere bi lažje sprejele svoje življenjske okoliščine in poiskale možnosti za rešitev trenutnih izzivov. Uporaba biblioterapije v splošnih knjižnicah je namenjena vsem uporabnikom, v vseh starostnih obdobjih, z namenom širšega razumevanja in pogleda na trenutne razmere (Rešič Rihar in Urbanija, 1999). Za varovanke doma bi bila primerna tako imenovana »razvojna terapija, ki uporablja leposlovje in didaktično literaturo« (Rešič Rihar in Urbanija, 1999, str.17). Z biblioterapijo ali kot navaja Špoljar (2003), z vodenim in usmerjenim branjem oziroma z bibliosvetovanjem, kot ta proces poimenuje Zabukovec (2017), bi varovanke lahko izboljšale socialno interakcijo, samopodobo, okrepile samozavest ali zgolj premostile osamljenost. Biblioterapevtsko dejavnost bi izvajali enkrat na mesec v prostorih Občinske knjižnice Žalec ali v MD Mozirje - Žalec.

6 RAZISKAVA

6.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

MSK Žalec je ena izmed 58 splošnih knjižnic, ki opravlja javno knjižnično službo in mora v skladu z Zakonom o knjižničarstvu (ZKnj-1, 2001) vsem prebivalcem omogočati dostop do storitev in dejavnosti, tudi tistim s posebnimi potrebami. Posebno pozornost namenja osebam, ki so trajno ali začasno nameščene v različne institucije ter imajo omejen oziroma onemogočen dostop do storitev in dejavnosti knjižnice. Tako knjižnica že izvaja storitve in dejavnosti za stanovalce domov za starejše in varovance varstveno-delovnih centrov. Ena izmed ranljivih ciljnih skupin so tudi varovanke MD Mozirje - Žalec, ki so zaradi trenutnega osebnega položaja socialno izključene ter imajo zato specifične potrebe in zahteve.

Poslanstvo splošnih knjižnic je, da prispevajo k večanju kakovosti življenja, višji izobrazbeni ravni, krepijo kulturno življenje in pripadnost lokalni skupnosti ter prispevajo k socialni strpnosti (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019). S tem namenom se je MSK Žalec odločila, da pripravi in organizira dejavnosti, s katerimi bo lahko pripomogla varovankam MD Mozirje - Žalec k njihovi uspešnejši rehabilitaciji ter hitrejši in lažji integraciji v družbo. To je ena izmed knjižničnih vlog, ki opredeljuje vsebino dejavnosti, ki za knjižnico predstavlja prioriteto.

Namen raziskave je ugotoviti, ali varovanke doma poznajo MSK Žalec, jo obiskujejo in uporabljajo njene storitve. Raziskati smo želeli tudi, kako in v kolikšni meri knjižnica zadovoljuje njihove potrebe glede na njihove izzive, s katerimi se srečujejo, kako vidijo vlogo knjižnice pri vključevanju v programe pomoči za ženske ter kakšni so njihovi predlogi za nadaljnje sodelovanje.

Cilj raziskave je okrepiti sodelovanje in povezovanje z MD Mozirje - Žalec, izboljšati in nadgraditi obstoječe storitve MSK Žalec ter pripraviti nabor dejavnosti oziroma storitev, ki bi bile namenjene varovankam doma s ciljem lažjega vključevanja v socialno okolje.

6.2 METODOLOGIJA IN METODE

Za pridobitev raziskovalnih podatkov smo uporabili kvalitativno metodo, in sicer delno strukturiran intervju z vnaprej pripravljenimi odprtimi vprašanji. Intervju smo opravili ustno, v mesecu avgustu 2022. Intervjuvali smo dve strokovni delavki, vodjo MD Mozirje - Žalec Dragico Vecek in strokovno delavko Melito Leskovšek, ki vodi materinski dom v Žalcu, ter dve varovanki. Ker je MD Žalec v Občini Žalec in MSK Žalec opravlja storitve za lokalne prebivalce, smo intervjuvali varovanki, ki sta nastanjeni v MD Žalec.

Intervju je za vodjo doma obsegal devet vprašanj. Pet vprašanj je bilo splošnih, nanašala so se na splošne podatke o materinskem domu, zaposlenih v domu in statistiko o varovankah doma. Z intervjujem smo pridobili nekaj demografskih podatkov o varovankah doma, razlogih za njihov prihod v dom, pogojih za sprejem in o programu delovanja doma. Zadnja štiri vprašanja so bila enaka za vse intervjuvanke, nanašala so se na poznavanje MSK Žalec in njenih storitev, uporabo ponujenih storitev in dejavnosti, smiselnost predlaganih dejavnosti ter njihova mnenja in predloge. Intervju s strokovno delavko je vseboval šest vprašanj, prav toliko za varovanke doma. Rezultate smo predstavili tekstovno.

7 REZULTATI RAZISKAVE

V intervjuju smo vodjo MD Mozirje - Žalec najprej zaprosili za nekaj splošnih statističnih podatkov, ki se nanašajo na demografske podatke o varovankah MD Mozirje - Žalec, vse od njegovega začetka delovanja, torej od leta 2006 naprej. Zaupala nam je, da so v 17 letih pomagali že 202 ženskama. V povprečju so varovanke materinskega doma stare 30 let, v veliki večini prihajajo iz Slovenije, v zadnjih letih je čedalje več tujk. Velikokrat gre za ženske, ki so brez službe, z nizko stopnjo izobrazbe, največkrat imajo dokončano le osnovno šolo. Najpogostejši razlog za prihod v dom so osebne in stanovanjske stiske, ki so posledica različnih oblik nasilja. V povprečju varovanke v domu ostanejo do pol leta, čeprav imajo možnost bivanja do enega leta. Če obstajajo utemeljeni razlogi oziroma če pristojni center za socialno delo ali sodišče presodi, se lahko pogodba o bivanju tudi podaljša. Med bivanjem v domu naj bi si ženske ob strokovni podpori duševno opomogle, da lahko samostojno (po)skrbijo zase, za svoje otroke in si uredijo življenje. Ob prihodu v dom sklenejo pogodbo o bivanju v materinskem domu in sporazum o spoštovanju hišnega reda. Intervjuvanka nam

je predstavila tudi program delovanja MD Mozirje - Žalec, ki je namenjen predvsem materam z mlajšimi otroki, v dom pa sprejmejo tudi starejše ženske, ki so žrtve telesnega, duševnega ali ekonomskega nasilja, ali ženske z duševnimi težavami, kot posledica ene izmed oblik nasilja. Vsem varovankam doma se »nudi namestitev za čas največ enega leta, podpora pri urejanju nujnih življenjskih zadev, pomoč pri opolnomočenju, socialno-terapevtska pomoč ter materialna pomoč iz evropskih blagovnih rezerv. Med bivanjem so ženske deležne tudi edukacije na področju usvajanja gospodinjskih navad ter vzgoje in skrbi za svoje mladoletne otroke. Lahko so deležne tudi pomoči pri pripravi različne dokumentacije za razne pravne postopke,« nam je razložila intervjuvanka. Povedala nam je še, da dom v vseh letih delovanja nikoli ni bil brez varovank in so velikokrat potrebe po namestitvi presegale obstoječo kapaciteto.

V nadaljevanju nam je intervjuvanka podala še nekaj informacij o zaposlenih, saj so to osebe, ki imajo pomembno vlogo v življenju varovank. Nudijo jim strokovno podporo, z namenom uspešne vrnitve v neodvisno in samostojno življenje. V domu so zaposlene štiri strokovne delavke, ena izmed njih je zaposlena prek javnih del. Dve sta po izobrazbi socialni delavki, ena ima srednješolsko izobrazbo ter opravljeno izobraževanje in strokovni izpit za delo v domu. Vse zaposlene so varovankam po potrebi na voljo ves dan prek telefona. Plače za redno zaposlene in druge stroške financirajo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ), Slovenska karitas ter Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji (Fiho). Del stroškov, in sicer v višini 30 % zneska denarne pomoči, pokrijejo varovanke doma same.

Večino dneva se zaposlene, kot nam je pojasnila v intervjuju strokovna delavka iz materinskega doma v Žalcu, prilagajajo varovankam ter jim glede na njihove potrebe in želje nudijo potrebno pomoč, spremljajo jih pri obiskih raznih institucij, se z njimi družijo, jim svetujejo pri gospodinjskih opravilih, pri negi in vzgoji otroka, pomagajo jim pri varstvu otrok ipd. Opisala nam je tudi, kako poteka dan v domu. Povedala je, da za varovanke doma poteka dan običajno, odvisno od opravkov, ki jih imajo. Zjutraj vstanejo, poskrbijo za otroke, za njihov odhod v vrtec ali šolo, sledi pogovor z zaposlenimi, klepet z drugimi varovankami, nato sledijo vsakodnevna opravila, ki se razlikujejo glede na posamezno varovanko: nekatere se odpravijo iskat službo, druge morajo obiskati določene institucije (obisk

zdravnika, sestanek na pristojnem centru za socialno delo, zavodu za zaposlovanje ipd.), nekatere pa ostanejo v domu in se lotijo gospodinjskih opravil.

Obe intervjuvanki, ki sta zaposleni v MD Mozirje - Žalec, sta nam pojasnili, da ženske ob prihodu v materinski dom seznanijo z MSK Žalec, saj jim naša knjižnica omogoča brezplačno članstvo. Priznavata, da storitev MSK Žalec ne poznata v zadostni meri, niti vseh dejavnosti, ki jih knjižnica izvaja za uporabnike. V nadaljevanju nam obe pojasnita, da je čas epidemije in v veliki meri tudi sodobna tehnologija (mobilni telefoni, računalniki) vzrok, da upada zanimanje za knjige in branje, navsezadnje tudi za kulturo. Razlog vidita tudi v tem, da se struktura varovank spreminja. V preteklosti so bile varovanke doma večinoma Slovenke z mlajšimi otroki, ki so se redno udeleževale prireditev za najmlajše, pogosto so bile tudi obiskovalke potopisnih in drugih predavanj. Danes so v večji meri varovanke doma tujke, ki zelo redko uporabljajo storitve MSK Žalec, največkrat si izposojajo leposlovno gradivo, redkeje strokovno literaturo, še redkeje obiskujejo prireditve in druge dejavnosti. Obe intervjuvanki se strinjata in nam pojasnita, da gre za osebe, ki imajo slabo razvite potrebe po knjižničnih storitvah ter kažejo nezanimanje zanje. Vendar kljub temu vidita možnosti in priložnosti za sodelovanje v prihodnje. Kot nam pojasnita, ženske največkrat niso računalniško, niti informacijsko pismene, zato bi bila smiselna izvedba raznih delavnic za računalniško pismenost, pomoč pri iskanju zaposlitve, stanovanja, pomoč pri pisanju prošenj ipd., hkrati bi bila dobrodošla organizacija raznih predavanj s temo zdravega prehranjevanja, vrtnarjenja, duhovnega razvoja ipd.

V materinskem domu v Žalcu trenutno bivata dve ženski in en otrok. Ena od varovank, sodelujočih v intervjuju, je ženska srednjih let z otrokom, druga je mlajša, brez otrok in hodi v službo. V MD Mozirje so nastanjene štiri ženske in šest otrok.

Prva intervjuvanka nam je zaupala, da je stara 53 let, z njo biva 15-letni sin, prihaja iz tujine in ima visoko stopnjo izobrazbe. V MD Žalec je že devet mesecev, pogodbo za bivanje ima sklenjeno do decembra 2022. V materinski dom je prišla, ker je izgubila službo, in to je povzročilo stanovanjsko problematiko, ki je bila posledica razpada partnerske skupnosti, ki jo je spremljalo duševno in telesno nasilje. Na vprašanja, ali pozna MSK Žalec, njene storitve in dejavnosti, nam je povedala, da ne pozna vsega, kar ponuja knjižnica. Povedala nam je, da obiskuje Občinsko knjižnico Žalec, vendar redko. Večinoma si izposoja leposlovno

gradivo v tujem jeziku za prosti čas. Po naši predstavitvi vseh storitev in dejavnosti, ki jih Občinska knjižnica Žalec ponuja, je povedala, da bi se zagotovo našle storitve, ki bi lahko vsem varovankam doma pomagale zadovoljiti njihove potrebe in želje. Zanj je bistvenega pomena, da lahko gre iz doma v lepo in prijetno okolje, kjer se lahko v miru in tišini posveti branju. Uporablja namreč čitalnico in park pred knjižnico, kjer so pod lipo nameščeni ležalniki, ki ponujajo udobje in sprostitev. Predlogov za oblikovanje posebnih storitev in dejavnosti nima.

Druga intervjuvanka je mlajša, brez otrok, tujka, z nižjo stopnjo izobrazbe, trenutno zaposlena. Zatočišče v domu si je poiskala, ker je živela v disfunkcionalni družini. V domu je nastanjena deset mesecev. Občinsko knjižnico Žalec slabo pozna, občasno jo obiskuje, vendar le zaradi izposoje knjižnega gradiva. Tudi ta intervjuvanka ni seznanjena z vsemi možnostmi, ki jih MSK Žalec ponuja svojim uporabnikom, zato težko poda oceno, v kolikšni meri knjižnica lahko zadovolji potrebe varovank doma in s tem pripomore k boljši socialni integraciji ter izboljšanju kakovosti življenja. Predlaga, da bi knjižnica organizirala delavnice s tematiko raznih prostočasnih dejavnosti, kot na primer fotografska delavnica ali jezikovno izobraževanje, ter s tem prispevala k bolj kakovostnemu preživljanju prostega časa.

8 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Splošne knjižnice kot javne ustanove so ne le izobraževalno, informacijsko in kulturno središče, temveč imajo tudi pomembno družbeno vlogo. Uporabniki z omejenim dostopom kot ranljiva skupina so zaradi osebnih okoliščin prepogosto izključeni iz okolja in družbe, zato je naloga splošne knjižnice, da poudari vlogo tretjega prostora. Vloga tretjega prostora je, da omogoča socialno integracijo, saj nudi prostor za druženje, navezovanje stikov in sprostitev. Pomembno vlogo pri tem imajo knjižničarji, ki s svojim znanjem in izkušnjami oblikujejo knjižnično ponudbo, da ta pomaga ranljivim ciljnim skupinam pri hitrejšem, lažjem in boljšem vključevanju v družbo. Pri načrtovanju knjižničnih storitev in dejavnosti je treba prepoznati potrebe in želje prebivalcev lokalnega okolja ter jih tudi vključiti v oblikovanje storitev.

MSK Žalec je tako znotraj lokalnega okolja prepoznala potrebo po pripravi storitev in dejavnosti za varovanke MD Mozirje - Žalec, zato smo se odločili, da raziščemo, koliko varovanke poznajo in uporabljajo obstoječe storitve MSK Žalec. Zanimalo nas je tudi, s katerimi storitvami in dejavnostmi bi se lahko vključili v programe pomoči zanje ter s tem pomagali pri njihovi uspešni rehabilitaciji in vključitvi v socialno okolje.

Z raziskavo smo dobili pomemben vpogled, da tako varovanke kot zaposleni v MD Mozirje - Žalec ne poznajo vseh storitev in dejavnosti, ki jih ponuja MSK Žalec. Varovanke še vedno dojemajo knjižnico kot javno službo, ki nudi storitve, ki se nanašajo zgolj na izposajo gradiva. Druge storitve poznajo slabo in jih ne uporabljajo. Ugotavljamo, da knjižnico še vedno prepoznavajo le v njeni tradicionalni vlogi ter nimajo zanimanja oziroma izkazujejo minimalni interes za knjižnične storitve in dejavnosti. Naloga in priložnost MSK Žalec je, da izboljša sodelovanje z MD Mozirje - Žalec ter poskrbi za svojo boljšo prepoznavnost. V prihodnje bo tako treba organizirati več dejavnosti na področju promocije in predstavitve splošne knjižnice lokalni skupnosti in okolju.

Z raziskavo smo prišli do podatkov, da so varovanke MD Mozirje - Žalec osebe, ki so poiskale varnost in zatočišče v domu zaradi različnih osebnih stisk, najpogosteje nasilja. Zato varovanke potrebujejo predvsem razumevanje, podporo, socialne stike in prostor, kjer se lahko sprostijo in počutijo domače. MSK Žalec lahko varovankam z uresničevanjem socialne vloge ponudi raznovrstne storitve ter »zaupanja vreden in varen javni prostor, ki simbolizira urejenost in stabilnost« (Bon idr., 2012, str. 15). Glede na odgovore intervjuvank smo prišli do ugotovitve, da z določenimi storitvami knjižnica že zadovoljuje nekaj njihovih potreb in želja, saj jim omogoča brezplačno izposajo gradiva ter izvaja razne prireditve, tako za odrasle kot otroke. Zaposleni v MD Mozirje - Žalec so prepoznali, da varovanke kljub vsej tehnologiji, ki jo dnevno uporabljajo, nimajo dovolj računalniškega znanja, niti ne znajo poiskati zelenih informacij. Zato predlagajo, da knjižnica organizira delavnice za računalniško in informacijsko opismenjevanje ter delavnice, namenjene iskanju zaposlitve, stanovanja in pisanju prošenj. Ena od varovank MD Mozirje - Žalec nam je v intervjuju predlagala, da bi bilo za aktivno preživljanje prostega časa smiselno pogosteje organizirati različne ustvarjalne in prostočasne delavnice.

Zaradi raznovrstnih in specifičnih težav, s katerimi se varovanje srečujejo v domovih, izražajo različne potrebe in želje glede knjižničnih storitev in dejavnosti. Vzorec raziskave ne omogoča posploševanja rezultatov, lahko pa bi jih primerjali z drugimi knjižnicami, če bi izvedle podobno raziskavo v domovih. Opravljene raziskave bi lahko MSK Žalec in ostalim splošnim knjižnicam pomagale pri pripravi kakovostnih in učinkovitih programov za varovanje domov in varnih hiš.

V MSK Žalec ugotavljamo, da bo v prvi vrsti treba varovankam bolje predstaviti MSK Žalec in jim tako približati knjižnično ponudbo ter jih ustrezno spodbuditi za uporabo storitev in udeleževanje v raznih dejavnostih. Naloga knjižnice je, da poudari koristi ponujenih storitev tako za posameznike kot celotno lokalno skupnost. Izpostaviti mora vse njene vloge, s poudarkom na socialni vlogi, ki je ena izmed pomembnejših v sodobnem, hitro spreminjajočem se času. Z ustrezno promocijo knjižničnih storitev in dejavnosti bo tako MSK Žalec lahko dosegla in pridobila potencialne uporabnike ter z ustrezno ponudbo storitev zadovoljila njihove specifične potrebe.

9 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Aupič, M., Brenčič, P., Fras Popovič, S., Lesjak, B., Podbrežnik Vukmir, B., Vilar, P., Vodeb, G. in Zdravje, A. (2018). *Doseganje razvojnih usmeritev Standardov za splošne knjižnice, veljavnih v obdobju 2005–2017: raziskava*. Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Bon, M., Gazvoda, J., Horžen, V., Karun, B., Kek, R., Kovač, B., Podbrežnik Vukmir, B., Resman, S., Rozman Salobir, M., Sirk, I., Vodeb, G. in Žumer, M. (2012). *Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020: stanje in okolja slovenskih splošnih knjižnic v letu 2012*. Združenje splošnih knjižnic Slovenije. https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2019/07/ZSK_e-katalog_SLO-1.pdf
- Černič, P. (2004). Neinstitucionalne oblike pomoči žrtvam nasilja. V D. Horvat, D. Lešnik Mugnaioni in M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik* (str. 181–190). Društvo SOS telefon.
- Društvo za nenasilno komunikacijo. (b. d.). *Kaj je spolno nasilje?* <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/spolno-nasilje.html>
- Etični kodeks slovenskih knjižničarjev*. (1995). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

- Gerbec, M. (2003). *Problematika materinskih domov v Sloveniji* [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vire. <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Gerbec-Maja.PDF>
- Glasgowska deklaracija o knjižnicah, informacijskih storitvah in intelektualni svobodi. (2002). IFLA. http://www.old.zbds-zveza.si/glasgowska_deklaracija.asp
- Gržan, K. (2002). *Da, življenje: ob 10. obletnici prvega materinskega doma Zavoda Pelikan - Karitas*. Družina.
- Horvat, D. in Matko, K. (2014). Oblike pomoči, pristojnosti organizacije, ki nudijo pomoč ženskam in otrokom – žrtvam nasilja in delajo z osebami, ki povzročajo nasilje. V Š. Veselič, D. Horvat in M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja*. (str. 243–263). Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
- IFLA. (b. d.). *Library services to people with special needs section*. <https://www.ifla.org/units/lsn/>
- IFLA/UNESCO Manifest o splošnih knjižnicah 1994. (1998). IFLA. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/690>
- Leskošek, V., Urek M. in Zaviršek D. (2010). *Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih: končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta*. Inštitut za kriminologijo. <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/NasiljeRaziskava2010.pdf>
- Leskošek, V., Antić Gaber, M., Selišnik I., Filipčič, K., Urek, M., Matko, K., Zaviršek, D., Sedmak, M. in Kralj, A. (2013). *Nasilje nad ženskami v Sloveniji*. Založba Aristej.
- Lujčić, D. (2002). Kako do bralcev, ki sami ne morejo do knjižnice? *Knjižnica*, 46(4), 305–315.
- Medobčinska splošna knjižnica Žalec. (2008). *Medobčinska splošna knjižnica Žalec*.
- Medobčinska splošna knjižnica Žalec. (2022). *Strateški načrt Medobčinske splošne knjižnice Žalec za obdobje od 2022 do 2027*. <https://www.zal.sik.si/wp-content/uploads/2022/03/Strateski-nacrt-2022-2027.pdf>
- Nadškofijska Karitas Maribor. (b. d.). *Materinski dom Mozirje - Žalec*. <http://www.karitasmb.si/2017/09/05/materinski-dom-mozirje-zalec/>

- Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013.* (2008). Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. <http://www.eu-skladi.si/kohezija-do-2013/ostalo/brosure/OP-RCV.pdf>
- Plaz, M. (2004). Nasilje proti ženskam: oblike, stereotipi in dejstva, posledice, dinamika in normalizacija nasilja, zakaj ženske vztrajajo v nasilju. V D. Horvat, D. Lešnik Mugnaioni in M. Plaz (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik* (str. 42–63). Društvo SOS telefon.
- Plaz, M. (2014). Nasilje nad ženskami v partnerskih in sorodstvenih odnosih. V Š. Veselič, D. Horvat in M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 73–92). Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
- Rešič Rihar, T. in Urbanija, J. (1999). *Biblioterapija*. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Rupert J. in Vilič Klenovšek, T. (2010). *Značilnosti izbranih ranljivih skupin odraslih in svetovalno delo za izobraževanje odraslih*. Andragoški center Slovenije. https://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/ISIO_nadaljnje-Rupert_Vilic-Klenovsek.pdf
- Skupnost centrov za socialno delo Slovenije. (b. d.). *Materinski domovi*. <https://www.scsd.si/centri-za-socialno-delo/materinski-domovi/>
- Socialna zbornica Slovenije. (b. d.). *Sekcija za varne hiše, materinske domove in sorodne organizacije v Sloveniji*. <https://www.szslo.si/sekcija-varne-hise-materinski-domov>
- Splošna deklaracija človekovih pravic. (2018). *Uradni list RS*, 24/2018.
- Standardi za splošne knjižnice: za obdobje od 1. maja do 2005 do 30. Aprila 2015.* (2005). Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/hitri_dostop/standardi_spl_k_sprejeti.pdf
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028).* (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Špoljar, M. (2003). *Biblioterapija v splošni knjižnici* [Magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Štusej, I. (2021a). Branje in pripovedovanje občutljivim skupinam ljudi. V J. Železnik (ur.), *Brez nje ne gre ... Medobčinska splošna knjižnica Žalec: od osamosvojitve do danes (1991–2021): izdano ob 30-letnici Slovenije* (str. 75–83). Medobčinska splošna knjižnica Žalec.

- Štusej, I. (2021b). Knjižno-bralni klub. V J. Železnik (ur.), *Brez nje ne gre ... Medobčinska splošna knjižnica Žalec: od osamosvojitve do danes (1991–2021): izdano ob 30-letnici Slovenije* (str. 85–90). Medobčinska splošna knjižnica Žalec.
- Štusej, I. (2021c). Savinjšani beremo. V J. Železnik (ur.), *Brez nje ne gre ... Medobčinska splošna knjižnica Žalec: od osamosvojitve do danes (1991–2021): izdano ob 30-letnici Slovenije* (str. 53–62). Medobčinska splošna knjižnica Žalec.
- United Nation General Assembly. (1993). *Declaration on the elimination of violence against woman*. <https://digitallibrary.un.org/record/179739>
- Vilar, P. (2021). *Posebne uporabniške skupine ter uporabniki s posebnimi potrebami* [Študijsko gradivo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Vučenović, L. (2007). Dobre prakse nevladnih organizacij na področju nasilja nad ženskami. V Š. Veselič (ur.), *Na poti iz nasilja: prakse dela proti nasilju nad ženskami* (str. 84–89). Društvo SOS telefon.
- Zabukovec, V. (2017). Biblioterapija v knjižnici. *Knjižnica*, 61(4), 23–34.
- Zakon o knjižničarstvu (Zknj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). (2008). *Uradni list RS*, št. 16/2008. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2008-01-0487?sop=2008-01-0487>
- Zalokar, M. (2017). *Ženske, duševno zdravje in varne hiše* [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo. <http://www.nbn.si/URN:NBN:SI:FSD:DOC-BDI395>
- Zaviršek, D. (1994). *Ženske in duševno zdravje: o novih kulturah skrbi*. Visoka šola za socialno delo.
- Zveza Sožitje. (b. d.). *Razlike med duševnimi boleznimi in motnjami v duševnem razvoju*. <https://www.zveza-sozitie.si/razlike-med-dusevnimi-boleznimi-in-motnjami-v-dusevnem-razvoju.html>
- Železnik, J. (2021). Potovanje na valovih časa. V J. Železnik (ur.), *Brez nje ne gre ... Medobčinska splošna knjižnica Žalec: od osamosvojitve do danes (1991–2021): izdano ob 30-letnici Slovenije* (str. 17–22). Medobčinska splošna knjižnica Žalec.

Priloga 1: Intervju z vodjo Materinskega doma Mozirje - Žalec

Spoštovani,

sem Nataša Koren, zaposlena v Medobčinski splošni knjižnici Žalec. Za potrebe raziskovalne naloge za bibliotekarski izpit pripravljam raziskavo z naslovom Storitve Medobčinske splošne knjižnice Žalec za varovanke Materinskega doma Mozirje - Žalec. Namen naloge je ugotoviti, v kolikšni meri varovanke in zaposleni poznate našo knjižnico in njene storitve, s ciljem izboljšati, nadgraditi in pripraviti nove dejavnosti in storitve za varovanke doma.

Prosim vas za sodelovanje. Za vaš čas in odgovore se vam prijazno zahvaljujem.

1. Nekaj statistike. Glede na to, da dom deluje že 15 let, mi lahko zaupate koliko ženskam ste pomagali do danes, kakšna je njihova povprečna starost, izobrazba, narodnost, status, kdo so ženske, ki pridejo v dom? Kakšni so najpogostejši razlogi za namestitve?
2. Ali se je zgodilo, da bi bil kdaj dom brez stanovalk oz. da je bilo prosilk več, kot ste jih lahko sprejeli?
3. Koliko je zaposlenih v Materinskem domu Mozirje - Žalec in kako se financirate? Plače, stroški bivanja, ogrevanje, elektrika, hrana ... Ali morajo varovanke prispevati za kritje stroškov?
4. Kakšen je program delovanja Materinskega doma Mozirje - Žalec? Kaj vse nudite ženskam v domu?
5. Katere pogoje morajo izpolnjevati ženske, da jih sprejmete v dom?
6. Ali poznate Medobčinsko splošno knjižnico Žalec in njene storitve?
7. Ali stanovalke poznajo Medobčinsko splošno knjižnico Žalec in njene storitve? Obiskujejo oz. so obiskovale Medobčinsko splošno knjižnico Žalec ali katero izmed njenih enot? Če ne, kaj je po vašem mnenju razlog?
8. Ali menite, da Medobčinska splošna knjižnica Žalec trenutno že nudi storitve in dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebe žensk? Katere?
9. Menite, da se lahko Medobčinska splošna knjižnica Žalec vključi v programe pomoči za ženske v domu, jim ponudi dejavnosti za lažje vključevanje v socialno okolje in s tem pomaga pri izboljšanju kakovosti življenja? Vidite možnost sodelovanja v prihodnje, na kakšen način?

Priloga 2: Intervju s strokovno delavko Materinskega doma Mozirje - Žalec

Spoštovani,

sem Nataša Koren, zaposlena v Medobčinski splošni knjižnici Žalec. Za potrebe raziskovalne naloge za bibliotekarski izpit pripravljam raziskavo z naslovom Storitve Medobčinske splošne knjižnice Žalec za varovanje Materinskega doma Mozirje - Žalec. Namen naloge je ugotoviti, v kolikšni meri varovanje in zaposleni poznate našo knjižnico in njene storitve, s ciljem izboljšati, nadgraditi in pripraviti nove dejavnosti in storitve za varovanje doma.

Prosim vas za sodelovanje. Za vaš čas in odgovore se vam prijazno zahvaljujem.

1. Kako poteka dan v domu za zaposlene, kako za uporabnice doma?
2. Koliko je trenutno stanovalk v domu, koliko otrok?
3. Ali poznate Medobčinsko splošno knjižnico Žalec in njene storitve?
4. Ali stanovalke poznajo Medobčinsko splošno knjižnico Žalec in njene storitve? Obiskujejo oz. so obiskovale Medobčinsko splošno knjižnico Žalec ali katero izmed njenih enot? Če ne, kaj je po vašem mnenju razlog?
5. Ali menite, da Medobčinska splošna knjižnica Žalec trenutno že nudi storitve in dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebe žensk? Katere?
6. Menite, da se lahko Medobčinska splošna knjižnica Žalec vključi v programe pomoči za ženske v domu, jim ponudi dejavnosti za lažje vključevanje v socialno okolje in s tem pomaga pri izboljšanju kakovosti življenja? Vidite možnost sodelovanja v prihodnje, na kakšen način?

Priloga 3: Intervju z varovankama Materinskega doma Mozirje - Žalec

Spoštovani,

sem Nataša Koren, zaposlena v Medobčinski splošni knjižnici Žalec. Za potrebe raziskovalne naloge za bibliotekarski izpit pripravljam raziskavo z naslovom Storitve Medobčinske splošne knjižnice Žalec za varovanke Materinskega doma Mozirje - Žalec. Namen naloge je ugotoviti, v kolikšni meri varovanke in zaposleni poznate našo knjižnico in njene storitve, s ciljem izboljšati, nadgraditi in pripraviti nove dejavnosti in storitve za varovanke doma.

Prosim vas za sodelovanje. Za vaš čas in odgovore se vam prijazno zahvaljujem.

1. Prosila vas bi, če mi zaupate svojo starost, narodnost, poklic.
2. Koliko časa ste že nastanjeni v domu?
3. Kakšen je razlog, da ste prišli v Materinski dom Žalec?
4. Ali poznate Medobčinsko splošno knjižnico Žalec in njene storitve? Obiskujete Medobčinsko splošno knjižnico Žalec ali katero izmed njenih enot? Če ne, kaj je razlog?
5. Ali menite, da Medobčinska splošna knjižnica Žalec trenutno že nudi storitve in dejavnosti, ki zadovoljujejo vaše potrebe? Katere?
6. Menite, da vam lahko Medobčinska splošna knjižnica Žalec v prihodnje ponudi še kakšne storitve in dejavnosti, ki bi vam pomagale pri lažjem spoprijemanju z izzivi, s katerimi se srečujete, oz. pri lažjem in boljšem vključevanju v socialno okolje ali pa zgolj lepšemu preživljanju prostega časa? Katere?